

Veckans tanke

torsdag 16 augusti 2018

Fortsatt svag beslutskraft men politisk riskpremie avlägsen

Partiernas oförmåga att hantera det nya politiska landskapet hämmar beslutskraften och valrörelsen präglas främst av stängda dörrar i regeringsfrågan. I rådande opinionsläge är det troligt att en alliansregering tar över även om interna slitningar i relationen till Sverigedemokraterna hotar dess stabilitet. Finansmarknadernas fokus på svensk politik lär bli större än vanligt men starka statsfinanser, stor samsyn avseende den ekonomiska politiken samt en tradition av breda överenskommelser gör att risken för finansiell oro är liten.

Håkan Frisé
Prognoschef
+46 70 763 80 67
hakan.frisen@seb.se

Daniel Bergvall
Ekonom
+46 8 506 231 18
daniel.bergvall@seb.se

Riksdagsvalet den 9 september kommer av allt döma inte att resultera i att något tydligt regeringsalternativ. De båda traditionella blocken har under en längre tid varit jämnstora i opinionsmätningar på nivåer runt 37-40 procent; långt från egen majoritet. Ändå finns inga tydliga planer på blocköverskridande samarbete eller öppningar gentemot Sverigedemokraterna. Det är inte heller troligt att valrörelsen kommer att bringa så mycket klarhet i regeringsfrågan. Omvärlden, och inte minst de finansiella marknaderna, kommer förmodligen i högre grad än vanligt att visa intresse och försöka förstå bakgrunden till blockeringarna när det gäller den svenska regeringsbildningen. Denna artikel syftar till att ge en bakgrundsbeskrivning av det politiska läget i Sverige och är främst riktad till en publik utanför landet.

Jämnt mellan blocken lopp inför valet 2018

Procent; valresultat 2014 och opinionsläget

	Val 2014	Aug 2018	Min	Max
Socialdemokraterna (S)	31.0	25.8	21.1	25.9
Miljöpartiet (MP)	6.9	5.6	3.8	6.5
Vänsterpartiet (V)	5.7	9.2	8.7	12.6
S+MP+V	43.6	40.6	33.6	45.0
Moderaterna (M)	23.3	20.3	15.9	20.4
Centerpartiet (C)	6.1	10.3	6.9	11.1
Liberalerna (L)	5.4	6.0	4.4	6.0
Kristdemokraterna (KD)	4.6	3.3	2.4	4.8
M+C+L+KD	39.4	39.9	29.6	42.3
Sverigedemokraterna (SD)	12.9	16.8	16.8	25.7

Källa: Sammanvägt enligt Kantar Sifo och Pollofpolls.se

Historiken förklarar delvis den låsta regeringsfrågan

Det finns ett antal speciella förklaringar till de låsningar som nu präglar det politiska klimatet och regeringsbildningen.

1) Socialdemokraternas långvariga dominans i svensk politik (under perioden 1932-1976 ledde partiet regeringar i 65 av 74 år) brukar delvis förklaras med borgerlig splittring och inbördes misstro. Det mer formaliserade samarbetet inom Alliansen som påbörjades 2004 och som la grunden för Reinfeldt-regeringens maktövertagande 2006 tycktes förändra detta förhållande. Att gå in i blocköverskridande regeringar och på så sätt splittra Alliansen är därför känsligt för enskilda borgerliga partier.

2) Till skillnad från t ex situationen i Tyskland, Frankrike och Storbritannien har minoritetsregeringar varit relativt vanliga i Sverige och det har tidigare inte setts som ett politiskt svaghets-tecken. **En stor koalition med de stora partierna från båda blocken ses normalt som en nödlösning** förbehållet allvarliga kriser och har hittills bara prövats genom en samlingsregering under andra världskriget.

3) Att Sverige, främst via flyktingmottagning, haft den ojämförligt största invandringen i Europa de senaste decennierna ger migrationsfrågor extra sprängkraft. Även om en stor majoritet i såväl den allmänna opinionen som i riksdagen nu anser att den åtstramning av flyktingpolitiken som genomfördes i slutet av 2015 ska permanentas återstår många svåra frågor t ex kring anhöringinvandring och former för avvísningar av de som fått avslag på sin asylansökan. Därtill kommer politiska spänningar kopplade till påfrestningar på välfärdssystem och bostadsförsörjning.

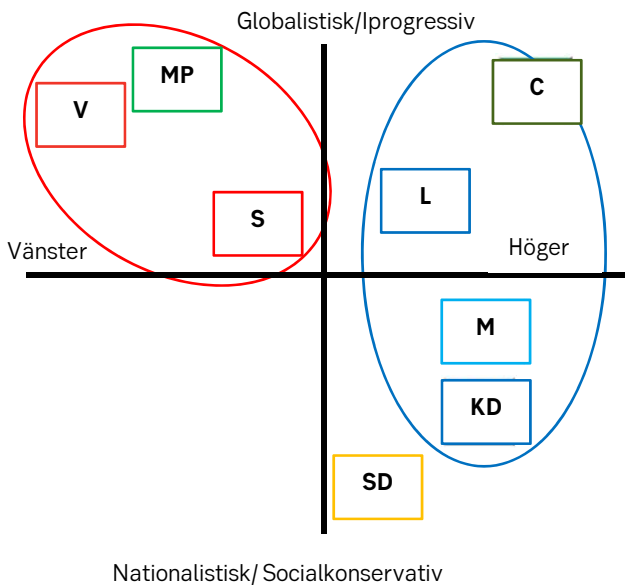
4) Jämfört med populistiska/invandringskritiska partier i andra nordiska länder har Sverigedemokraterna sina rötter i mer extrema nationalistiska miljöer från början av 1990-talet. Trots att **SD lagt ner mycket kraft på förnyelse och distansering från dessa rötter ses de fortfarande inte som en möjlig samarbetspartner** för övriga partier. Frågan är i vilken utsträckning andra nordiska länders erfarenheter kan överföras på Sverige på lite sikt (se nedan).

Politiska spänningar i två dimensioner

Ovanstående fyra områden präglar i hög grad den politiska diskussionen och valrörelsen. Dramatiken på migrationsområdet har lett till att motsättningar inom andra dimensioner (se graf nedan) än den traditionella höger-vänsterskalan spelar större roll än i andra länder. Med dubbla konfliktdimensioner ökar spänningarna inom de politiska blocken. På Allianssidan märks detta främst genom att C och M glidit isär i migrationsfrågan och motsvarande spänningar har gradvis vuxit sig starkare mellan de sittande regeringspartierna S och MP. Denna spänning har också stor sprängkraft inom enskilda partier, inte minst för Socialdemokratin där delar av partiet har svårt att acceptera partiledningens kursändring. Det kan dock finnas taktiska skäl för de politiska blocken att överdriva särglidningen för att sammantaget kunna nå så breda väljargrupper som möjligt. För Alliansens del innebär det t ex att M fokuserar på att (i kamp med S) ta tillbaka väljare från SD genom att profilera sig i "hårda frågor". C:s och i viss mån L:s uppgift blir istället att behålla de väljare som lämnat MP i besvikelse över regeringens nya flyktingpolitik. I kampen om

denna väljargrupp blir det viktigt för både C och L att behålla dörren gentemot SD stängd.

Partiernas positionering i 2 dimensioner

"Chicken race" stänger dörrar i valrörelsen

Partiernas nuvarande positioner blockerar i stort sett alla tänkbara regeringsalternativ. C och L avvisar såväl en blocköverskridande regering under S-ledning som en Alliansregering som på något sätt är beroende av SD. I ett parlamentariskt låst läge förordar man istället en blocköverskridande storkoalition, men vare sig S eller M visar något större intresse åt det hållet. M försöker å sin sida hitta ett sätt få SD:s acceptans för en alliansregering som inte stöter bort C och L. I det "chicken race" som nu pågår försöker således både M och S att manövrera sig fram till en ledande position i kommande regering samtidigt som mittenpartierna C och L frenetiskt försöker undslippa val mellan pest och kolera i form av antingen splittra Alliansen eller att bryta mot löftet att inte ha någon som helst relation till SD.

Det troliga är att partierna kommer att fortsätta detta "chicken race" under hela valrörelsen. När valet väl är över och processen att bilda en regering kommer in i ett skarpt läge kan saker förändras. Partierna tvingas då troligen att inta mer pragmatiska positioner och under resans gång kan saker hända som gör att partierna känner det legitimt att bryta upp tidigare lösningar. Den formella processen kring regeringsbildningen (se fördjupningsruta) utgör en viktig pusselbit när det gäller frågan hur långvarig blockeringen blir.

Hur väljs en ny regering

Regeringsbildning har ofta nationella särdrag och nedan beskrivs några viktiga aspekter av det svenska systemet.

Vem förslår en regering? Uppgiften att utse regeringsbildare ligger på talmannen, vilket skiljer Sverige från de flesta andra länder där statschefen ofta har den rollen. Talmannen för överläggningar med riksdagspartierna och rollen är opolitisk i bemärkelsen att det egna partiet inte ska favoriseras. En ny talman (samt tre vice talmän) väljs direkt när riksdagen samlas efter ett val och kan inte avsättas förrän efter ett nytt val. Historiskt har det största partiet i det största politiska blocket innehaft posten. Detta är inte lagfäst och framför allt de större partierna har olika syn. S har t ex formellt intagit ståndpunkten att talmannen ska komma från det största partiet oberoende av blocktillhörighet. I rådande oklara politiska läget blir talmannens roll att utse regeringsbildare en allt viktigare fråga.

Hur bildas en ny regering? Det är talmannen som entledigar en regering. När en regering avgår, vilket inte sker per automatik efter ett val, ber talmannen regeringen sitta kvar som övergångsregering. En sådan hanterar den löpande verksamheten men tar inga nya politiska initiativ och kan inte utlösa extraval. Direkt efter ett val innebär skiftet av talman vissa komplikationer. Under perioden fram till att ny talman väljs (nu 10-25 sep) håller den avgående talmannen förberedande samtal med partierna, men det är bara den nye talmannen som formellt kan föreslå en ny statsminister. Talmannen kan ge en eller flera partiledare i uppgift att söka stöd i riksdagen för en regering och presenterar därefter ett förslag på statsminister (samt partier som ska ingå i regeringen). Statsministern väljs av riksdagen med sk negativ parlamentarism; kandidaten behöver inte stöd av en majoritet utan kan tillträda så länge inte en majoritet (minst 175 av de 349 ledamöter) röstar emot förslaget. Om förslag inte godkänns av riksdagen har talmannen ytterligare tre försök (dvs totalt fyra) innan extraval utlyses. Nytt val sker då inom tre månader (om ordinarie val inte inträffar inom tidsperioden). Hittills har förslag från talmannen aldrig röstats ner av riksdagen.

Viktiga datum i det svenska valet

9 sep	Riksdagsval
10-25 sep	Regeringen avgår normalt om den inte har stöd i nya riksdagen
10-25 sep	Avgående talmannen för förberedande samtal med partierna
14 sep	Slutligt valresultat
24 sep	Riksdagen utser ny talman
25 sep	Riksdagen öppnar och kan rösta om ny statsminister

Vad händer efter direkt efter valet 9 september? Konkret kommer några frågor av mer formell karaktär att bli akuta direkt efter valet. En är om Stefan Löfven själv kommer att avgå. I efterhand har Fredrik Reinfeldt fått kritik för att han direkt på valnatten 2014 avgick både som statsminister och partiledare. I praktiken innebar beslutet att regeringen avgick att Reinfeldt i förväg tillämpade den sk Decemberöverenskommelsens principer om att största blocket skulle regera. Vilka lärdomar Löfven drar av detta är oklart, men statsministern har indikerat att han tänker tvinga Alliansen och SD att gå samman i en misstroendeförklaring för att avsätta honom när den nya riksdagen samlas, något som aldrig har hänt. Agerande innebär risker men vi tror att Löfven följer sin plan om de Rödgröna blir större än Alliansen, men att han avgår på valnatten vid det omvända valutfallet. Avgående talman, Urban Ahlin (S), kommer troligen att sondera terrängen för blocköverskridande regeringar, men det är först efter talmansvalet 24 september som vi får se konkreta steg i regeringsbildningen. Vem som blir ny talman är inte självklart men det är ändå mest troligt att principen att talmannen tas från det största partiet i största blocket fortsätter att tillämpas.

Knivig regeringsbildning oavsett valutgång

Om Alliansen (M+C+L+KD) får fler mandat än de rödgröna (S+MP+V) i riksdagen är **vårt huvudscenario att en M-ledd regering tillträder där samtliga allianspartier i riksdagen ingår.**

Regeringen kommer att utsättas för stora påfrestningar givet dagens positioner där SD aviserat att de kommer att ställa tydliga politiska krav för att tolerera en sådan regering samtidigt som L och C inte är beredda på någon form av dialog med SD. Men med detta valresultat har samtliga allianspartier deklarerat att man är beredda att bilda regering. En viktig del i en sådan kalkyl är nog att man bedömer att SD och de rödgröna kommer att vara obenäpna att samla sig för olika attacker mot en alliansregering, i alla fall i närtid. Skulle spänningarna inom regeringen bli alltför stora när det gäller relationen till SD är det möjligt att C och L efter en tid lämnar regeringen och M bildar en än smalare minoritetsregering eventuellt ihop med KD.

I dagsläget talar dock opinionsläget snarare för att de rödgröna blir något större än Alliansen, vilket skulle ge en ännu knepigare parlamentarisk situation bl a för att C och L har deklarerat att då inte finns förutsättningar för en alliansregering. **Vi landar dock i slutsatsen att en alliansregering ändå är det minst osannolika utfallet också i en sådan situation.** Man kan tänka sig en process där C och L initialt kräver att Socialdemokraterna ska ingå i en storkoalition. Men vi tror inte tiden är mogen för en sådan och det är inte troligt att S är intresserade av att ingå i en alliansdominerad regering. Efter ett S-nej till storkoalition kan C och L mycket väl hävda att man därefter tvingas ompröva valrörelsens ståndpunkter. En ren M-regering (eventuellt med KD) skulle få större frihetsgrader att söka stöd åt olika håll i riksdagen men i ett skarpt läge tror vi ändå C och L dra slutsatsen att man ändå gör större nytta i regeringsställning istället för att tvinga M ännu närmare SD. En blocköverskridande regering med S, C och L (och ev MP) kommer också att aktualiseras i detta läge. Men det är trots allt inte så troligt att C och L redan nu är beredda att dödförklara Alliansen. Därtill kommer de spänningar i den ekonomiska politiken som skulle uppstå med tanke på C:s långtgående avregleringsförslag, framför allt på arbetsmarknaden.

Några punkter i valresultatet har potential att förändra bilden. En sådan är **om SD skulle bli det största partiet i riksdagen.** Enligt de traditionella opinionsmätningarna (se tabell ovan) ligger SD ganska långt efter S, men det är värt att notera att vadslagningsfirmorna ger ungefär samma odds för S och SD som största parti. Bakgrunden är att opinionsmätningar i de senaste valen underskattat SD:s stöd, vilket kan bero på att det fortfarande finns en obenäpighet hos vissa väljare att avslöja SD-sympatier. Om SD skulle bli största parti skulle det ha stort symbolvärde och på marginalen kunna öka sannolikheten för en storkoalition. Men det behöver få någon avgörande betydelse för partiets roll i svensk politik.

Vad säger valslagningen om ny regering?

Väljarstöd i procent (aug) samt vadslagningsodds

	Procent	Odds
M+L+C+KD	39.9	3,0
M	20.3	7,0
S+MP+L+C	47.7	7,5
S+MP+V	40.6	7,5
M+SD	37.1	8.0
S+M	46.1	8,0
M+L+C	36.6	11,0
S	25.8	11,0
S+M+C	56.4	11,0
S+L+C	42.1	12,0
M+SD+KD	40.4	15,0

Källa: Kantar Sifo & Betson/Unibet

Hur valvindarna verkligen kommer att blåsa de sista veckorna är förstås osäkert. Extremväder och torka tycks ha bidragit till att MP kommit upp på fastare mark, men den allra senaste tiden har ett stort antal bilbränder i utsatta förorter åter riktat fokus mot integrationsfrågor och lag och ordning vilket gynnar SD och i viss mån M. Flera partier (L, MP och KD) har länge legat nära riksdagens 4-procentsspärr. Om de kommer in i riksdagen eller ej avgör i hög grad vilket block som blir störst. Förutom MP har också L kommit upp på nivåer med en viss säkerhetsmarginal till spärren. Även KD har ökat något i opinionen men läget är fortfarande prekärt och vi bedömer att sannolikheten för att partiet åker ur riksdagen ligger runt 50 procent.

Skillnader men också likheter med Danmark och Norge

Även om det finns viktiga skillnader mellan Sverige, Danmark och Norge dessa länders erfarenheter av intresse. Efter det **norska** valet 2013 bildade det ledande borgerliga partiet *Høyre* en koalitionsregering med det invandringskritiska/populistiska *Framskrittspartiet (FrP)*. Flera partier i den politiska mitten valde att stå utanför regeringen, men såväl liberala *Venstre* som *Kristelig Folkeparti* ingick i regeringens parlamentariska bas. Efter valet 2017 tog också *Venstre* plats i regeringen. I huvudsak har *FrP* agerat pragmatiskt i regeringsarbetet, även om man behållit en aggressiv retorik i främst migrationsrelaterade frågor. Man tycks också acceptera vikande opinionssiffror som en konsekvens av regeringssamverkan och är nu nere på ett väljarstöd på ca 12-13 procent (också Sannfinländarna noterade kraftiga opinionstapp i regeringsställning).

I **Danmark** bildade den största traditionella borgerliga partiet *Venstre* en enpartiregering efter att den socialdemokratiskt ledde regeringen avgått efter valförlusten 2015. Till skillnad från Norge föredrog det populistiska/invandringskritiska *Dansk Folkeparti (DfP)* att stå utanför regeringen trots att partiet blev större än *Venstre*. Istället garanteras inflytande över politiken genom omfattande sakpolitiska förhandlingar med *Venstre*. Som man kan förvänta sig har *DfP* haft lättare än *FrP* i Norge att behålla höga opinionssiffror när man fullt ut slipper ta ansvar för regeringspolitiken.

Det vore konstigt om inte svenska M sneglade på de norska och danska exemplen.

Om man på något sätt kan räkna in de invandringskritiska partiernas mandat i ett regeringsunderlag garanteras de traditionella högerpartierna plötsligt en plats i det politiska fältets tyngdpunkt. Att förändringen av den politiska spelplanen blir så dramatisk beror på att de invandringskritiska partierna i ganska hög grad har stöd av arbetarväljare som lämnat Socialdemokraterna, framför allt i Danmark och Sverige. I ett västeuropeiskt perspektiv stack den svenska Socialdemokratin i decennier ut genom sin förmåga att bredda sin väljarbas till medelklassen. När man nu istället utmanas av SD som det dominerande partiet bland sina tidigare kärnväljare inom t ex LO-gruppen ställs partiet inför helt nya utmaningar. **Å andra sidan tar Moderaterna också risker** om/när man försöker nämna sig SD. Att SD:s position i Sverige är annorlunda än i grannländerna är inte så konstigt om man beaktar SD:s rötter i ultranationalistiska rörelser och att man först 2010 tog plats i riksdagen. De norska och danska partierna har i stort sett utan avbrott varit representerade i parlamenten ända sedan 1973 och fick då främst sin näring av ett borgerligt missnöje med höga skatter och svällande offentlig sektor.

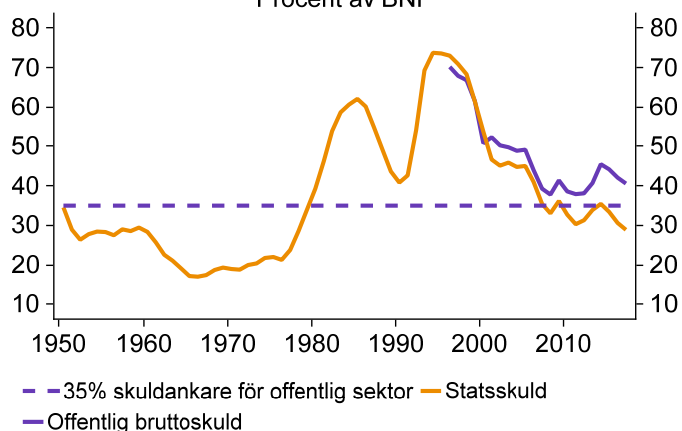
Politisk riskpremie för Sverige fortfarande avlägsen

Även om svensk politik går in ett skede med fortsatta frågetecken kring den politiska beslutskraften måste **andra faktorer också vägas** in när man beaktar sannolikheten för att marknaden ska börja prisa in en politisk riskpremie. Jämfört med långvariga regeringskriser i många andra europeiska länder ter sig problem med svensk regeringsbildning relativt sett inte så stora. De i ett internationellt perspektiv **starka statsfinanserna innebär också en viktig skyddsbuffert.** Det offentliga saldot visar överskott och statsskulden är nu nere under 30 procent av BNP, väldigt lågt

jämfört med andra länder. Det finns också en stor politisk enighet om värdet av starka statsfinanser. Vi tror också att det finns ett grundmurat stöd för EU-medlemskap i svensk opinion. Risken för att V och SD på allvar ska nå framgångar med att driva "Svexit"-frågan är därför liten.

Lägsta statsskulden sedan 1977

Procent av BNP

Källa: Eurostat, Macrobond, SEB

I pågående valrörelse försöker partierna frammana bilden av stora ideologiska skillnader i den ekonomiska politiken. Socialdemokraterna ställer investeringar i sitt "Sverigebygge" mot Alliansens skattesänkningar. Dessa svarar i sin tur med att anklaga S för att vara ett "bidragsparti". Även om det finns skillnader i sådana prioriteringspeglar retoriken också en **tendens att vilja förstärka vänster/höger-konflikten** i syfte att flytta politikens fokus från frågor som bedöms gynna SD. I själva verket är nog **skillnaderna i synen på den ekonomiska politiken mindre än på länge**, framför allt mellan S och M. De skillnader i skatte- och utgiftssystem som nu föreslås är långt ifrån systemavgörande. Båda partierna lägger istället högsta prioritet på att försöka stå som garant för bevarad kvalitet i välfärdssystem och andra offentliga kärnverksamheter och på så sätt bemöta en oro för upplöst samhällskontrakt. Dessa partier är inte heller ensamma om att lova mer pengar till bl a kommuner, samhällskydd, försvar och rättsväsende.

Förutom en relativt stor samsyn på många områden finns också en **pragmatisk samarbetstradition i svensk politik**. Under denna mandatperiod har viktiga blocköverskridande överenskommelser nåtts inom politiska områden som t ex energi och försvar. Inom **arbetsmarknads-, skatte- och bostadspolitiken har dock de ideologiska blockeringarna varit stora**. I skarpa lägen som t ex under kronkrisen i början på 1990-talet samt under Lehman- och flyktingkrisen kunde man också samla sig till stora uppgörelser inom laddade områden. Den stora skattereformen runt 1990, med bl a stora marginalskattesänkningar, är ett exempel på att ett genombrott kunde nås på ett angeläget område utan tryck från ett akut ekonomiskt krisläge. Även om det inför valet är tyst så finns det tecken på förberedande samtal mellan partierna bakom kulisserna som ger förhoppningar om blocköverskridande överenskommelser inom skatte- och bostadspolitiken.

Sammantaget kan man konstatera att Sveriges relativa position gentemot omvärlden och framför allt Västeuropa i kombination med tidigare erfarenheter av pragmatiskt samarbetsklimat **talat mot att finansiella marknader ska kräva en väsentlig riskpremie för Sverige**. Även om man inte kan vara säker på att det svenska politiska systemet kan samla sig på ett sätt som ger starkare regering och ökad beslutskraft på viktiga och eftersatta områden kommer man åtminstone att få en avsevärd tidsrespit innan problemen växer sig så allvarliga att det kommer att leda till någon betydande finansiell oro.